

Myte:

Oluf Bager døde fattig

Købmanden Oluf Bager levede i 1500-tallet, og han blev på rekordtid en af Odenses rigeste og mægtigste mænd. Det var ikke mindst Den Nordiske Syvårskrig (1563-70), der gav masser af indtægter til Oluf Bager.

Oluf Bagers enorme velstand gav næring til fantasien, og utallige myter knytter sig til købmandens legendariske levnedsløb og hans kæmpeformue. Den kendteste af dem handler om engang, da kong Frederik II var på besøg i Odense, og hvor han som sædvanlig var gæst hos Oluf Bager. Her knitrede kaminen lystigt, og der duftede dejligt i hele stuen. Det var kanelbark, der til ære for den fornemme gæst gik op i luer. Kongen bemærkede værtens frådseri, men Oluf Bager svarede, at han da sagtens kunne bruge endnu dyrere brændsel. Han greb prompte en række kongelige gældsbeviser og kastede dem ind på den flammende ild. Da udbrød kongen ved synet: "Ole! Ole! Se dig for, hvad skal enden blive!"

En sådan foragt for hurtigt tjente penge og rigdom betød, ifølge myten, at Oluf Bager endte sin dage fattig som en kirkerotte. Hvad der kommer let, går let.

Da krudtrøgen fra den nordiske syvårskrig lagde sig, gik forretningen ikke længere så godt. Oluf Bagers indtægter faldt mærkbart. Heldet var begyndt at svigte. Nogle af Oluf Bagers skibe forliste, og det gjorde ikke sagen bedre – en myte lader en heks være årsagen til hele syv skibes undergang. I ældre bøger står at læse, at Oluf Bager endte sine dage på fattigdommens rand. En anden myte vil vide, at Oluf Bager på sine gamle dage var så forarmet og ussel, at ingen af hans 12 børn ville tage sig af ham. Derfor kaldte han alle børnene sammen og hentede et tungt skrin frem. Han lovede den af børnene, der ville passe ham de sidste år, at pågældende skulle arve skrinet med dets indhold. Alle ville nu gerne hjælpe, men da den gamle far døde, og børnene åbnede skrinet, fandt de ikke hans sidste spareskillinger, men nogle kampesten og en stok med indskriften:

"Den, der giver, til han tigger,
skal prygles, til han ligger".

Formål med undervisningsforløbet: Oluf Bager (1521-1602)

Forslag til videns- og færdighedsmål:

Historie:

Eleven kan målrettet læse historiske kilder og sprogligt nuanceret udtrykke sig mundtligt og skriftligt om historiske problemstillinger.

Eleven har viden om kildekritiske begreber.

Eleven har viden om komplekse fagord og begreber samt historiske kilders formål og struktur.

Eleven kan udlede forklaringer på historiske forhold og forløb ud fra historiske scenarier.

Eleven kan redegøre for sammenhænge mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger.

Eleven har viden om faktorer, der kan påvirke historisk bevidsthed.

Dansk:

Eleven kan vurdere tekstens afsender og målgruppe.

Eleven kan gennemføre målrettet og kritisk informationssøgning.

Eleven kan sætte tekster ind i sammenhæng.
Eleven får kendskab til myten som fortælling.

Læringsmål:

Eleven har viden om Renæssancen i Odense.

Eleven får viden om Renæssancens bygninger i Odense.

Eleven har viden om Oluf Bager, især hans forhold til kongen og hans bygninger i Odense.

Eleven får forståelse for ordsprogene: "Højt at flyve, dybt at fælde" og "Den kloge narrer den mindre kloge" samt "Hvad der kommer let, går let".

Tidsforbrug: 2,5 lektioner

Materialer/kilder:

Kilde 1:

"Oluf Bager og hans tid" af Janus Møen. Trykt i *De tusind Hjem* 1912

Kilde 2:

"Til Oluf Bager og hans slægts historie" af Gustav Ludvig Wad. Trykt i *Fra Fyens fortid* 1924

Kilde 3:

Fra *Anderseniana* 1940, nedskrevet første gang 1829

Kilde 4:

"Pral gaar for fald". Trykt i *Morskabslæsning for den danske almue* 1839

Aktiviteter:

Ide til "før"-undervisning

Hvad er en myte?

- Snak i plenum om, hvad en myte er.
- Har eleverne talt om myter før i forbindelse med andre myteforløb, kan de tage deres faglogbog og gennemgå, hvad de allerede ved. Lad eleverne i flæng komme med bud på kendte myter og sagn. Disse skrives på tavle/smartboard. Der er ingen facit, lad bare eleverne komme med forslag.
- Ellers begynder eleverne her →
Lad eleverne i flæng komme med bud på kendte myter eller evt. sagn. Disse skrives på tavle/smartboard. Der er ingen facit, lad bare eleverne komme med forslag.
Ideer: Holger Danske, Dannebrog, Chr. X's hvide hest, Chr. II (rille i bordet).
- Begrebsafklaring: Hvad er en myte så? Og hvad er f.eks. et sagn? Debat i klassen.
Hvad taler for, at der er tale om sande historiske begivenheder – og hvad taler for, at historien er en myte.

Læreren kan også komme ind på: Hvornår og hvorfor er myten blevet til? Hvem er helte og skurke i myten, og hvordan bliver de fremstillet?

- Klassen læser introduktionsteksten: ”Kan vi stole på myterne?”, som er en gennemgang af kildekritik. Hvis klassen allerede har arbejdet med kildekritik, repeterer læreren blot, hvad historiske kilder er. Bring ordet ”troværdig” i spil.

Kildekritik

Har eleverne ikke arbejdet med kildekritik før, kan de med fordel tage udgangspunkt i introduktionsteksten: ”Kan vi stole på myterne?”, som er en gennemgang af kildekritik. Der kan evt. suppleres med besøg på hjemmesiden: www.kilder.dk

Læreren kan evt. hjælpe i gang med følgende spørgsmål:

- Hvem har skrevet kilden? Er det et øjenvidne? 1. eller 2. håndskilde?
- Hvornår er kilden skrevet? Betyder den tidsmæssige afstand noget for troværdigheden?
- Hvem fortæller? En der selv har oplevet det, der sker, eller en der gengiver noget, han har fået fortalt?
- Hvem er kilden til?
- Hvorfor er kilden skrevet? Hvad er formålet med kilden? Er det f.eks. for at overbevise nogen om noget eller blot til information?
- Er kilden farvet?

Undervisningsforløb – Del 1

Intro

I dette forløb skal der arbejdes med Oluf Bager. Ideen med at undervise om Oluf Bager er bl.a. at få eleverne til at forstå de myter, der er om ham, set både med datidens og nutidens øjne.

Oluf Bager har om nogen sat sit præg på Odense i Renæssancen, og der findes i dag en del fortællinger om ham. Fortællinger om Oluf Bagers storhedstid – om den unge købmand, der blev rig på rekordtid og om hans fald til dyb forarmelse, så han måtte snyde sine egne børn for at få lov at bo hos dem på sine gamle dage. Men er de sande?

Ved at arbejde med fup og fakta fra kilderne skal eleverne forholde sig til synet på Oluf Bagers op- og nedture og prøve at give deres bud på, om myterne er sande eller falske.

Dette arbejde kan volde eleverne problemer, da kildernes indhold, sprog og skrivestil kan ligge langt fra elevernes erfaringsverden. Derfor er det vigtigt, at læreren er opmærksom på dette og samler op i undervisningen.

Ideen med undervisningen i kilderne er også at styrke elevernes brug af kildekritik og fagord.

Start evt. med at spørge eleverne, om de kender noget til Oluf Bager. Måske nævner de restauranten af samme navn i Nørregade. Tal evt. med eleverne om datidens samfund, herunder hvordan magtstrukturen var.

Opgave 1

Del eleverne i grupper á tre-fire elever. Lad eleverne læse de fire kilder i fællesskab.

- Eleverne skal finde ud af, hvad kilderne har til fælles. F.eks. hvordan Oluf Bager er beskrevet? Lad evt. eleverne vende med hinanden, hvad de er blevet klogere på i kildernes

indhold. Lad også eleverne tale om, hvorfor informationerne ikke er ens. Her spiller den tidsmæssige afstand ind.

- Det er vigtigt, at læreren indimellem samler løbende op i klassen.
- Lad eleverne lave kildekritik på de fire kilder. Bestem om de er valide hvorfor/hvorfor ikke?
- Har eleverne ikke arbejdet med kildekritik før, kan de med fordel tage udgangspunkt i introduktionsteksten: ”Kan vi stole på myterne?”, som er en gennemgang af kildekritik. Der kan evt. suppleres med besøg på hjemmesiden: www.kilder.dk
- Læreren kan evt. hjælpe i gang med følgende spørgsmål:
  - Hvem har skrevet kilderne?
  - Hvornår er kilderne skrevet?
  - Hvad er den tidsmæssige afstand?
  - Hvor optræder kilderne?
  - Hvorfor er kilderne skrevet?
  - Hvad er formålet?
- Eleverne fortæller gruppevis om deres kildeundersøgelse.
- Læreren samler op i klassen. Hvad er alle blevet klogere på?

Opgave 2

Del klassen i grupper af tre-fire elever.

I dette forløb kan der arbejdes med to af de kendte myter om Oluf Bager. Er læreren i tidspress kan man ”nøjes” med at arbejde med den ene myte.

- I fællesskab læser eleverne de fire kilder.
Eleverne skal bl.a. reflektere over, hvordan myten om **afbrænding af kanelbark** bliver fortalt.
Er kilderne enige om, at afbrænding af kongens gældsbreve foregår samme dag? Eller sker det senere? Siger kongen noget i kilderne eller ej? Hvordan bliver Oluf Bager beskrevet i de forskellige kilder?
Lad evt. eleverne vende med hinanden, hvad de er blevet klogere på i kildernes indhold. For at overskue indholdet i kilderne bedre, kan det vedlagte skema måske være en hjælp.
- Eleverne kan også fordybe sig i den anden af de store myter om **Oluf Bager og hans pengeskrin**.
Her kan læreren stille spørgsmål: Hvad med fortællingen om Oluf Bagers pengeskrin. Hvordan bliver hans børns opførsel beskrevet i kilderne? Er de kærlige eller grådige?
- Afslut diskussionen med at tale om: Var Oluf Bager helt eller skurk? Prøv at lade eleverne se Oluf Bager med ”samtidens briller” og med ”nutidens briller”. Kom gerne ind på, om hver tidsperiode har deres helte og skurke.
- Læreren fortsætter med at sætte de to myter under lup. Læreren henleder elevernes opmærksomhed på fortællingen om rigmanden Anton Fugger [**Kilde 1**], samt fortællingen om Claus Pors [**Kilde 2**]. De myter/fortællinger fra renæssancen minder meget om Oluf Bagers myter. Bring herefter ordet vandrehistorie i spil og ordet morale. Eleverne kan også komme med deres bud på, hvorfor og hvordan myterne er opstået. Skyldes det sladder, misundelse eller noget helt tredje.
- Bring gerne samtalen op til i dag/kronologi. Kan samme fortælling forekomme i dag – med samme morale? Handler det om penge og/eller magt.

- Som afsluttende klassesnak kan læreren bringe de to ordsprog i spil: ”Højt at flyve, dybt at falde” og ”Den kloge narrer den mindre kloge”. Lad eleverne komme med bud på, hvordan de gamle ordsprog passer til kilderne om Oluf Bager.
- Er læreren dansklærer, kan her passende blive flettet et kort forløb om gamle ordsprog ind. Se evt. på <http://www.udvalgte-ordsprog.dk/gamle-ordsprog.htm>
- Lad eleverne vidensdele med hinanden, inden de går til opgaven med kildekritik.

Skema: Sammenlign kildernes indhold om Oluf Bager

Skriv ned, hvad du/I finder i kilderne om:	Hvad fortælles om Oluf Bager?	Hvad var Oluf Bagers forhold til kong Frederik?	Hvordan reagerer hans børn?	Bliver Oluf Bagers rigdomme beskrevet?	Hvordan fortælles myten med kanelbark og penge?	Hvordan beskrives myten med pengeskrinet? Er han fattig?	Bliver Oluf Bagers epitafium beskrevet?	Evt. andet fra kilderne:
Kilde 1 De tusind Hjem, 1912								
Kilde 2 Fra Fyens fortid, 1924								
Kilde 3 Anderseniana, 1940								
Kilde 4 Det går for fald, 1839								

Undervisningsforløb – Del 2

Se byvandring på www.mytedektiverne.dk